

ISRAEL-YSTÄVYYTTÄ MUUTTUVASSA MAAILMASSA

*Katsaus Suomi-Israel yhdistysten liiton historiaan.
Muokattu liiton 60-vuotisjuhlassa 21.9.2014 esitetystä.*

Kuusi vuosikymmentä sitten hotelli Palacessa kokoontuneet satakunta henkeä päättivät perustaa yhdistyksen, jonka nimeksi tuli Suomi-Israel Yhdistys. Tästä yhdistyksestä juontaa juurensa nykyinen Suomi-Israel Yhdistysten Liitto.

Suomi on tunnetusti yhdistysten luvattu maa. Myös Israel-ystävyysoimintaa harjoittavia yhdistyksiä meillä on lukuisia, eikä Suomi-Israel Yhdistys ollut niistä suinkaan ensimmäinen. Tästä historiasta ja Israel-ystävyysoiminnan varhaisvaiheista maassamme saa kuvan esimerkiksi Turun seudun Suomi-Israel yhdistyksen julkaisemasta historiakirjasta.

Israel-ystävyysoimintaa harjoittavien yhdistysten kirjossa liittomme jäsenyhdistyksineen on eräänlainen ”virallinen” ystävyysyhdistys, jonka säännöissä mainittuna tarkoituksena on ”lisätä Israelin maan ja kansan tuntemusta sekä levittää tietoa Israelin kulttuurista, historiasta ja yhteiskunnasta”. Tämä merkitsee muun muassa sitä, että useista yhteistyökumppaneistamme poiketen olemme yhdistyksenä uskonnollisesti sitoutumaton. Sanomme liittoa myös poliittisesti sitoutumattomaksi, vaikka Israel-ystävyyttä ja Israelin tukemista voidaan tietysti jo sinänsä pitää poliittisena kannanottona tämänpäivän maailmassa.

Niinkuin tiedämme, Israel on Lähi-idän ainoana demokraattiana poliittisestikin hyvin moni-ilmeinen, ja sen suhde ympäröivään arabimaailmaan herättää kiistoja, joissa käytetään tehokkaasti hyväksi nykyajan informaationsodankäynnin keinoja. Tämän vuoksi ystävyyttä edistävät mielestämme parhaiten totuudenmukainen tieto, kulttuuriyhteyksien ja matkailun kautta syntyvä kiinnostus sekä ihmisten väliset kontaktit.

Alkuvuodet

Yhdistyksen toiminta lähti käyntiin erittäin nimekkäiden ja vaikutusvaltaisten henkilöiden johdolla. Parikymmenen alkuvuoden jälkeen toiminta laajentui myös pääkaupungin ulkopuolisiin alaosastoihin, ja kolmekymmentä vuotta sitten tämä johti organisoitumiseen paikallisyhdistyksistä koostuvaksi liitoksi.

Suurlähettiläs Dan Ashbel (oik.) toi suurlähetystön tervehdyksen liiton 60-vuotisjuhlaan. Tulkkina liiton puheenjohtaja Juha-Pekka Rissanen.

Seela Sella on esiintynyt kaikissa liiton vuosijuhlissa. Tämäkään kerta ei ollut poikkeus.

Yhdistystä perustettaessa olivat Israelin valtion synty ja sen alkukamppailujen suomalaisissa herättämä sympatia vielä hyvässä muistissa yli poliittisten rajojen. Juutalaisten paluu esi-isiensä maille nähtiin myös ihmeenä, joka pelasti heidät siitä holokaustiin huipentuneesta umpikujasta, johon Euroopan historia oli heidät ajanut. Ja nyt he olivat rakentamassa omaa maataan monin tuorein ajatuksin.

Yhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja oli moninkertainen pääministeri, eduskunnan puhemies, sittemmin valtioneuvos **Karl-August Fagerholm** (1901–1984). Ensimmäinen hallitus oli muutenkin hyvin arvovaltainen, ja sillä oli korkean tason yhteydet niin poliittiseen maailmaan – Fagerholmin lisäksi mukana oli SAK:n **Olavi Lindblom** (1911–1990) – liike-elämään – Yhtyneitten Paperitehtaitten kauppaneuvos **Niilo Elo** (1909–1997), SOK:n vuorineuvos **Lauri Hietanen** (1902–1971) ja Keskon kauppaneuvos **Albin Lundström** (1905–1983) – kuin myös kulttuuriin – Helsingin yliopiston rehtori **Paavo Ravila** (1902–1974), itämaisen kirjallisuuden professori **Aapeli Saarisalo** (1896–1986) sekä arkkipiispa **Ilmari Salomies** (1893–1973).

Suhteista Suomen juutalaisiin voi todeta, että Fagerholm oli sodan aikana esiintynyt rohkeasti ns. kahdeksan juutalaisen karkotuskysymyksessä. Juutalaisia oli ensimmäisessä hallituksessa kaksi: **Santeri Jacobsson** (1883–1955) – Max Jakobsonin setä, joka oli jo ennen Suomen itsenäistymistä ajanut aktiivisesti juutalaisten kansalaisoikeuksia ja oli sen vuoksi ollut kumouksellisesta toiminnasta epäiltyä Spalernajan vankilassa ja Siperiaan karkotettuna – sekä varatuomari **Samuel Maslovat** (1904–1998), joka muiden ansioittensa ohella oli Viipurin juutalaisen seurakunnan viimeinen puheenjohtaja.

Yhdistyksen ensimmäinen sihteeri oli kapteeni, toimitusjohtaja **Olof Enbom**.

Tämän alkujakson merkittävimmät, Suomen ja Israelin välisten yhteyksien historiaan pysyvästi jääneet tapahtumat olivat Israelin pääministerien vierailut Suomessa: **David Ben-Gurionin** syyskuussa 1962 ja **Golda Meirin** toukuussa 1971.

Yli 20 vuoden pituisen alkujakson loppuun osuu myös Finlandia-talossa järjestetty ensimmäinen suuri Israel-solidaarisuusjuhla. Tämä juhla oli voimakas kannanotto YK:n marraskuussa 1975 hyväksymään, mutta sittemmin vuonna 1991 perumaan päätöslauselmaan, jossa sionismi tuomittiin ”eräänä rasismia ja rasistisen diskriminoinnin muotona”. Puoluerajat ylittänyttä Israel-ystävyyttä osoittaa, että tämän juhlan puhujien joukossa oli valtioneuvos Fagerholmin (sdp) ohella muun muassa kaksi kansanedustajaa, **Jutta Zilliacus** (rkp) ja **Raino Westerholm** (krist). Juhla oli myös alku sittemmin Israel-ystävyystoimikunnan vastuulle

Arvo Salo oli liittoa edeltäneen yhdistyksen ja liiton puheenjohtaja 1982–1987 ja kunniapuheenjohtaja vuodesta 1988.

Vantaan yhdistyksen erityispiirteinä ovat yhteydet kaupungin ystäväkuntaan Israelissa. Kuvassa Matte Yehudan jemeninjuutalaisnuoria Espan lavalla 1991.

Linnan Tunte mattoman sotilaan hepreankielistä käännöstä juhlittiin Tampereella 1985. Puhumassa teoksen kääntäjä Pesach Ostashinsky.

Haminan seudun yhdistyksen perinteisiin kuuluu loppukesän israelilainen lauluristeily.

siirtyneille suurjuhlille, jotka etenkin 1980- ja 1990-luvuilla keräsivät bussilasteittain Israel-ystäviä kaikkialta maasta.

Toiminta laajenee

Toisen jakson voidaan katsoa alkaneen yhdistyksen toiminnassa vuonna 1976, jolloin lähinnä Helsingissä toimineen, mutta periaatteessa valtakunnallisen Suomi-Israel Yhdistyksen toimintaa ryhdyttiin uudistamaan. Tuossa vaiheessa sihteeriksi astuneen toimittaja **Jussi Niinisen** (1940–2009) mukaan yhdistystä luonnehdittiin hänelle etukäteen seuraavasti: "Nykyisessä uinuvassa Israel-yhdistyksessä on johdossa erittäin hyviä Israelin ystäviä, mutta ikänsä vuoksi he eivät enää voi pitää yllä aktiivista toimintaa."

Aika oli monipuoliselle Israel-ystävyystoiminnalle edelleen otollinen. Uusin voimin toiminta vilkastui ja laajeni myös Helsingin ulkopuolelle perustettuihin alaosastoihin. Ensimmäinen alaosasto syntyi Etelä-Pohjanmaalle, seuraavat Haminaan ja Turkuun. Tässä vaiheessa yhdistys liittyi myös nykyiseen Ystävyysseurojen liittoon.

Ennen pitkää alaosastojen riippuvuus pääyhdistyksestä johti tarpeeseen luoda organisaatio, jossa alaosastot ovat itsenäisiä yhdistyksiä, mutta kuuluvat jäsenyhdistyksiin yhteiseen liittoon. Teknisesti tämä toteutettiin siten, että Suomi-Israel Yhdistys muutettiin Helsingin Suomi-Israel yhdistykseksi, joka sitten liittyi jäsenyhdistyksenä tammikuussa 1984 perustettuun Suomi-Israel Yhdistysten Liittoon.

Helsingin yhdistyksen sekä edellä jo mainittujen, aluksi alaosastoina toimineiden paikallisyhdistysten lisäksi jäsenyhdistyksiä on sittemmin perustettu Kouvolaan, Tampereelle, Vantaalle, Kuopioon, Jyväskylään, Koillis-Lappiin (Posio), Pohjois-Karjalaan, Jämsään ja Porvooseen.

Paikallisyhdistyksillä on kullakin ollut oma luonteensa. Olennaisena osana on niiden toiminnassa ollut Israeliin liittyviä esitelmä- ja kulttuuritilaisuuksia, usein myös israelilaisten tanssien ja laulujen harrastusta, heprean opiskelua sekä juutalaisiin sapattiaterioihin osallistumista.

Suurten kaupunkiseutujen jäsenmääriltäänkin suurimmat yhdistykset ovat alkuinnostuksen hiipuessakin pystyneet ylläpitämään monipuolisempaa toimintaa kuin pienet yhdistykset. Pienellä paikkakunnallahan toiminta voi ratkaisevasti riippua muutamasta aktiivisesta toimijasta, joiden mahdollisuus toiminnan johtamiseen saattaa päättyä esimerkiksi paikkakunnalta muuttoon. Liiton jäsenyhdistyksistä ovatkin Etelä-Pohjanmaan ja Jämsän yhdistykset joutuneet purkautumaan, ja myös Kouvolaan, Kuopion ja Koillis-Lapin yhdistysten toiminta on ollut useita vuosia pysähdyksissä. Aktiivisia jäsenyhdistyksiä on nykyisin kahdeksan, ja jäseniä niissä on yhteensä lähes 800.

Vaikka yleisestikin ottaen on yhä vaikeampi löytää aktiivisia henkilöitä, jotka olisivat valmiita uhraamaan aikaansa aatteelliseen toimintaan, ilahduttava merkki Israel-ystävyysjärjestöjen jatkumisesta oli viimeisimmän paikallisyhdistyksemme syntyminen Porvooseen viime vuoden lopulla.

Suomi-Israel Yhdistysten Liiton aika

Paikallisyhdistysten liitoksi organisoitumisen jälkeisessä ajassa voidaan nähdä kolme vaihetta:

- Salon-Holvitien aika 1984–1992
- Visurin-Ruoppa-Salon aika 1993–2008
- Liiton nykyvaihe 2009–

Aluksi yhteydet poliittiseen kenttään näkyivät vielä puheenjohtajien valinnassa. Liiton ensimmäisenä puheenjohtajana jatkoi Yhdistyksen viimeinen puheenjohtaja, SDP:n kansanedustajana ja kulttuuriministerinä toiminut kirjailija ja lehtimies **Arvo Salo** (1932–2011). Häntä seurasi kokoomuksen kansanedustajana toiminut turkulainen **Tapio Holvitie** (s. 1934).

Aktiivisena jatkuneeseen toimintaan ei liitoksi organisoituminen tuonut jyrkkiä muutoksia. Suomen ja Israelin välinen kulttuurisopimus vuonna 1985 antoi kuitenkin aikaisempaa parempia mahdollisuuksia solmia yhteyksiä israelilaisiin taiteilijoihin, kirjailijoihin ja muusikkoihin. Ehkä merkittävin tuon jakson tapahtuma oli rauhannobelisti **Elie Wieselin** (s. 1928) vierailu Suomessa vuonna 1990. Edelleen on syytä mainita K.-A. Fagerholmin muistometsän perustaminen Israeliin (vihitettiin vuonna 1985) sekä *Jedidut*-lehden aloittaminen (1990).

Turun seudun yhdistyksen erityispiirre on yhteys Turun juutalaiseen seurakuntaan. Kuvassa Ruth Hasan sytyttää kynttilät yhdistyksen järjestämällä Israel-viikon sapattiaterialla 2008.

Tapio Holvitie (oik.) oli liiton puheenjohtaja 1988–1992. Kuvassa hän saa kunniapuheenjohtajan kunniakirjan Juha-Pekka Rissaselta vuonna 2012.

Salon-Holvitien vaiheen päättymiseen liittyivät Turun seudun yhdistyksen ja liiton pääsihteerinä toimineen **Tuula Ruoppa-Salon** erimielisyydet liiton johtamistavoista. Turuklaisten mielestä valtaa oli liiaksi siirtynyt puheenjohtajalta ja hallitukselta pääsihteerille, joka toimi myös taloudenhoitajana. Suhteet kärjistyivät vielä, kun Holvitie yllättäen syrjäytettiin vuoden 1993 puheenjohtajaa valittaessa. Tämän jälkeen tilanne kehittyi siten, että Turun seudun yhdistys ilmoitti pidättäytyvänsä liiton toimintaan osallistumisesta ja jäsenmaksujen maksamisesta.

Tämän "virallisen" ja sinänsä toden historian rinnalla tapahtumilla oli myös toisenlainen tausta. Kulissien takana olivat monet – muut kuin Ruoppa-Salo – kampanjoineet Holvitietä vastaan. Kuulemani mukaan olivat jotkut eronneet paikallisyhdistyksensä hallituksesta, jopa jäsenyydestäkin hänen vuokseen. Heidän pääargumentinaan oli Holvitien osuus PLO:n johtajan, sittemmin palestiinalaisten presidenttinä toimineen **Jasser Arafatin** (1929–2004) Suomen-vierailussa tammikuussa 1989. Eduskuntatyönsä kautta Holvitie kuului nimittäin vierailukutsun välittäneen parlamenttienvälisen liiton johtoryhmään ja oli näin isännistöön kuuluvana myös mukana Arafatin vastaanottotilaisuudessa.

Holvitie-kritiikin ymmärtämiseksi tulee muistaa Israelin ja sen tuolloin vielä terroristijärjestönä pitämän PLO:n väliä. Juuri vähän ennen kyseistä vierailua Arafat oli tosin jo luvannut tunnustaa Israelin valtion olemassaolon sekä sanoutua irti terrorismista, mikä sittemmin avasikin tien neuvotteluyhteydelle, mutta Israel-ystävälle Arafat oli vielä Israelin arkkivihollinen.

Seurasi Visurin-Ruoppa-Salon aika, jolloin puheenjohtajana toimi TV:n alkuaikojen tv-toimittajana, akvarellimaalarina, Israel-matkailun pioneerina, Israel-valokuvaajana ja muutenkin suurena Israel-ystävänä tunnettu **Osmo Visuri** (1927–2013). Hänen valintansa poisti päiväjärjestyksestä Holvitie-kritiikkiin liittyvän eripuraa, mutta johti ojasta allikkoon: syntyi peräti 16 vuotta kestänyt repeämä, joka turkulaisille henkilöityi Ruoppa-Saloon.

Israelin tilanteesta keskusteltaessa Visuri toi usein esille suuresti ihailemansa **Martin Buberin** (1878–1975) ajatukset juutalaisten ja arabien yhteiselosta – ajatukset, jotka eivät koskaan päässeet toteutumaan. Vuonna 1999 hän järjesti erityisen Martin Buber -seminaarin. Sen yhtenä alustajana oli Eichmann-oikeudenkäynnissäkin todistajana kuultu taiteilijaprofessori **Jehuda Bacon** (s. 1929), jonka uskon ihmiseen Buberin luennot *Jumalasta Auschwitzin jälkeen* olivat palauttaneet. Studio Osmo Visurissa oli tuolloin esillä myös Baconin grafiikkaa, jossa "näky henkilökohtaista surutyötä ja ilotyötä, muistamista ja lohdun etsintää raskaista keskitysleirikokemuksista" (**Anja Snellman**, *Suomen Kuvalehti* 26.3.1999).

Vuosien varrella liiton käytännön toiminta jäi ennen kaikkea pääsihteerinä toimineen Tuula Ruoppa-Salon harteille. Muiden tehtäviensä ohella hän jatkoi väsymättä myös *Jedidut*-lehden toimittamista, josta parin ensimmäisen vuoden jälkeen oli tullut neljästi vuodessa ilmestyvä.

Tämä kausi liiton historiassa päättyi vuoden 2008 lopussa, kun sekä Visuri että Ruoppa-Salo ilmoittivat luopuvansa tehtävistään liitossa. Vaikka jo joitain vuosia oli ollut selvää, että suuri muutos oli edessä, tarve löytää uudet vastuunkan-

tajat oli eräänlainen ”kriisi”, johon liitto oli ”yllättäen” joutunut. Vuosia näkymättömänä varapuheenjohtajana toimineena tehtäväkseni tuli luotsata liitto tästä tilanteesta eteenpäin, ja *Jedidutin* toimittaminen on minulla siitä edelleen muistona.

Toiminnan kannalta on huomattava, että liiton taloudelliset mahdollisuudet Israel-tapahtumien järjestämiseen ja kulttuuriryhteyksien aktiiviseen ylläpitoon ovat viime vuosina huomattavasti kaventuneet. Merkittävin vuonna 2009 alkaneen nykykauden aikaansaannos on, että Visurin-Ruoppa-Salon kauteen liittyvä särö on saatu korjatuksi: Turun seudun yhdistys on jälleen mukana liiton toiminnassa aktiivisesti ja ansiokkaasti. Sen pitkäaikainen puheenjohtaja Tapio Holvitie on myös valittu liiton kunniapuheenjohtajaksi. Aikaisempia kunniapuheenjohtajia ovat olleet edesmenneet K.-A. Fagerholm ja Arvo Salo.

Tiedonvälityksen tueksi on liiton verkkosivut myös kehitetty tällä nykykaudella portaaliksi, jonka tarkoituksena on auttaa löytämään tietoa Israelista sekä kaikesta Israel-ystävyyteen ja Israelin kulttuuriin liittyvästä toiminnasta Suomessa.

Muuttuvassa maailmassa

Niinkuin Holvitie-jupakka ja jotkin muutkin liiton historiasa esiintyneet erimielisyydet osoittavat, aina ei ole helpoa nähdä, mitä ”oikea” Israel-ystävyyden merkitsee. Vaikka meillä kaikilla on omat vakaumuksemme ja uskomme, liiton edustamaan ystävyyteen ei sen perusluonteen vuoksi tulisi liittyä uskonnollista tunkeilevuutta eikä poliittisesti harkitsematonta argumentointia – piiriteitä, joita suomalaisten Israel-ystävyyteen ainakin monien ulkopuolisten mielestä liittyy.

Israel-ystävienkin maailma on muuttunut. Vai onko sitenkään – tai jos on, niin mihin suuntaan? Lähi-idän rauha ei ainakaan näytä olevan yhtään sen lähempänä kuin 60 vuotta sitten, pikemminkin päinvastoin. Israelin kannalta katsoen taistelu elämästä jatkuu – nyt kuitenkin sotilaallisesti vahvana maana. Huolestuttavaa on, että sen olemassaolo-oikeuden kieltävät ääri liikkeitä ja fanaattinen antisemitismi ovat saamassa enenevää jalansijaa yhä kaotuisemmaksi muodostuvassa Lähi-idässä.

Nimensä mukaan Israelin kansallislaulu *Hatikva* kertoo toivosta – toivosta, jota parintuhannen vuoden maanpalkalaisuuskään ei voinut sammuttaa. Toivoa ei nytkään olla menettämässä, vaikka epäsymmetrinen, ajoittain kiihtyvä, mutta selvään ratkaisuun johtamaton sotiminen näyttääkin toivottomalta kierteeltä. Traagista tässä epäsymmetrias- sa on osapuolten erilainen suhtautuminen sekä oman että vastapuolen siviiliväestöön. Epäloogista, mutta inhimillisesti ymmärrettävää on, että ulkopuolinen maailma ja media kauhistelevat kuolonuhrien ja aineellisten tuhojen epäsymmetri-

Osmo Visuri oli liiton puheenjohtaja 1993–2008.

Tuula Ruoppa-Salo toimi liiton sihteerinä/pääsihteerinä neljännesvuosisadan, vuodet 1984–2008.

aa, mutta varjoon jää helposti se, mistä tämä epäsymmetria pohjimmaltaan johtuu.

Israel-ystävänä suremme sitä, miten yleinen suhtautuminen Israeliin on polarisoitunut. Kun näemme Israel-vastaisuuden, Israelin taloudellisten ja kulttuuristen boikotointihankkeiden sekä juutalaisiin kohdistuvan antisemitismin leviävän maailmassa, haluamme luoda ja ylläpitää kulttuuriryhteyksiä Israeliin kanssa, levittää totuudenmukaista tietoa sekä tuoda esille niitä hyviä Israel-uitisia, jotka kertovat, mitä kaikkea Israel on tehnyt ja jatkuvasti tekee koko ihmiskunnan hyväksi.

Niinkuin Helsingin Suomi-Israel yhdistyksen kunniajäsenen, piispa **Aimo T. Nikolaisen** (1912–1995), kerrotaan eräässä Israel-tilaisuudessa sanoneen: ”Israelin uskonnollinen ja kulttuuriperintö länsimaille on ollut mittaamaton. Mikä se tuleekaan olemaan, kun Israel saa itselleen oikeudenmukaisen rauhan!”

Reino Kurki-Suonio

Lähteitä

Jedidut 4/1994, Liiton 40-vuotisjuhlanumero. Sisältää mm. **Olof Enbomin, Hugo L. Mäkisen, Jussi Niinisen ja Tuula Ruoppa-Salon** kirjoitukset Suomi-Israel Yhdistyksen ja Suomi-Israel Yhdistysten Liiton alkuvuosista. Osa kirjoituksista on julkaistu uudelleen *Jedidutissa* 3/2014.

Tuula Ruoppa-Salo, Suomi-Israel Yhdistys 50 vuotta. *Jedidut* 4/2004, 5–7.

Jenna Kostet, Juhani Kostet, *Varsinaissuomalaista Suomi-Israel-ystävyytoimintaa*. Turun seudun Suomi-Israel yhdistys 2014.